

# Piratpartiets politiske program

Vedtatt 17. mars 2013. Sist oppdatert 30. mai 2021.

## Piratkodeksen

Piratkodeksen danner grunnlaget for kjerneprogrammet og valgprogrammet til Piratpartiet.

[Les Piratkodeksen her.](#)

## Grunnlag for piratpolitikk

Piratpartiet mener kunnskap og kultur skal deles og gjenbrukes, at individets rettigheter skal forsvares, og at Internett muliggjør en mer direkte og demokratisk politisk modell.

Piratpartiet tilbyr ikke ferdige løsninger, men metodene for å finne dem.

## Menneskerettigheter og borgerrettigheter

Piratpartiet går inn for både vern og styrking av grunnleggende rettigheter. Utvidelser av våre borgerrettigheter skal ha som mål å styrke andre rettigheter. Rettigheter vi har i dag må voktes over og bevares slik at de ikke svekkes for fremtiden og kommende generasjoner. Piratpartiet mener at borgerrettigheter tilhører individer, og at enhver persons rettigheter er likestilte og like sterke.

Piratpartiet vil stadfeste grunnleggende rettigheter, tilpasset informasjonsalderen. Det gjelder:

- Individuelle rettigheter, som enkeltpersoners rett til frie ytringer, rettsvern og privatliv.
- Kollektive rettigheter, som arbeiderrettigheter og forbrukerrettigheter.
- Infrastruktur for samhandling, som transport, kommunikasjon og betalingsformidling.

## Våre søyler

Våre prinsipper og standpunkter er organisert i søyler, som igjen er delt inn i seksjoner.

I hver søyle beskriver vi prinsippene våre og konkrete politiske standpunkter.

## 1. Demokrati og samfunn

Internett muliggjør et styresett som er nærmere det demokratiske idealet enn det vi har i dag.

Det representative demokratiet vi har i Norge i dag har forbedringspotensiale for å oppnå intensjonen om folkestyre. Piratpartiet mener at Internett muliggjør et styresett som tillater borgere å være langt mer involvert i prosessene. Vi har sett tilfeller der særinteresser har hatt utilbørlig innflytelse på politikken, og det ønsker vi å endre. Åpenhet og innsyn, folkeavstemninger og felles utforming av lover vil endre norsk politikk dramatisk, hvor folket igjen bestemmer.

Piratpartiet vil at borgere skal ha tilgang til all relevant informasjon for å kunne ta informerte beslutninger, og for å utføre nødvendig tilsyn med statsadministrasjonen. Uten åpenhet har vi ikke ekte demokrati. I fravær av åpenhet kan vi nemlig ikke ta avgjørelser om offentlige ressurser, vi kan ikke hindre korrupsjon, og enkeltpersoner kan ikke holdes ansvarlig.

I den grad private aktører skal forvalte ressurser og tjenester på vegne av det offentlige, må det stilles samme krav til offentligrettslige saksbehandlingsprinsipp og krav til god forvaltningsskikk.

### **Piratpartiet vil:**

- Gjøre offentlige postjournaler tilgjengelig på Internett uten å måtte be om innsyn.
- Kreve at kontrakter mellom det offentlige og private publiseres i åpent format.
- Publisere offentlige data med gjenbrukbar lisens, bare personvern og rikets sikkerhet kan stanse publisering.
- Innføre 3-dagersfrist på innsyn etter offentleglova. Fylkesmannen skal ilegge dagbøter etter 5 dager ved overtredelse.
- Alle offentlige virksomheter skal ha tilgang på fagkompetanse som jobber dedikert med anskaffelser og implementering av IKT. Disse skal ha fagkompetanse på kundesiden og være nøytrale/habile.
- Til enhver tid ha oversikt over bruk av underleverandører ved anskaffelse og drift av IT-systemer som behandler sensitive personopplysninger (gjennom databehandleravtaler).
- Kreve at digitale 3D-modeller vedlegges byggesøknader med ansvarsrett (tiltak uten ansvarsrett kan søkes uten 3D-modeller).
- Gi bindende folkeavstemninger grunnlovsværn.
- Innføre rådgivende nettbaserte avstemninger i alle landets kommuner og fylkeskommuner. Internett gjør det mulig å forenkle avstemninger uten uforholdsmessig stor ressursbruk.
- La vanlige folk få legge frem forslag som Stortinget må ta stilling til dersom det oppnås et gitt antall signaturer fysisk og/eller digitalt.
- Støtte «Holder de ord» og tilsvarende organisasjoner som registrerer hva de politiske partiene mener og hvordan de stemmer på Stortinget.
- Begrense perioden folkevalgte kan sitte sammenhengende til to perioder, altså 8 år.
- Innføre lavere lønn for politikere og folk i politiske toppjobber – maks 6 ganger grunnbeløpet.
- Avskaffe sperregrensen.
- Støtte minoriteter med retten til å holde folkeavstemning om økt autonomi og/eller nasjonal selvstendighet, der hvor det disse har gode historiske, geografiske og kulturelt etablerte grunnlag for slik selvstendighet.
- Straffeløst følge korrupsjon i offentlig sektor 20 år tilbake i tid.
- Piratpartiet er imot generell bevæpning av politiet. Med bevæpning menes våpen. Pepperspray, batong og hund kommer ikke inn under bevæpning og vil være tillatt generelt for politi.
- Utrede en endring i pressestøtten som vil gi individuelle frie journalister, samt små grupper av frie journalister, muligheten til å gjennomføre journalistisk arbeid uavhengig av etablerte nyhetsorganisasjoner.
- At alle offentlige virksomheter skal tilrettelegge for at man på en enkel og trygg måte skal kunne sende varsler anonymt om kritikkverdige forhold i virksomheten. Dette skal behandles på en betryggende måte i henhold til gjeldende lover og regler.

- Endre grunnlovens § 4 slik at Kongens plikt til å bekjenne seg til en religion oppheves. Kongens eller dronningens tro eller livssyn bør være en privatsak. Erstatte "kongen" med "statsoverhode".
- At statsstøtte til religion/livssynssamfunn bør avskaffes. Det skal derimot kunne søkes driftstilskudd på samme måte som andre ideelle organisasjoner for aktiviteter og tilbud.

## **1.1. Flytende demokrati**

Demokratiets verdier ligger i å sikre frihet. Når demokratiet ikke gjør det, mister systemet sin legitimitet.

Piratpartiet vil etablere demokratiske spilleregler som er tilpasset informasjonsalderen. Internett gir muligheter til nye og bedre måter å organisere de politiske prosessene for best mulig å representere folkets interesser.

Piratpartiet legger vekt på at enkeltpersoner skal kunne ta informerte valg og tenke kritisk. Dette innebærer at pirater skaper sin egen politikk ut fra fakta og kunnskap som er samlet, uavhengig av hvorvidt avgjørelsen virker korrekt eller ikke i utgangspunktet. Piratpartiets posisjon er ikke basert på meningene til dem som er deres ansikt utad. Tidligere avgjørelser gjort av Piratpartiet er alltid åpne for endringer.

En enkeltpersons rett til å være informert skal aldri forhindres. Piratpartiet mener at alle har en ubegrenset rett til å være involvert i beslutninger som angår dem og deres anliggender. Denne retten garanteres gjennom en styrking av demokratiet og økt åpenhet i politikk og forvaltning. Piratpartiet mener vi trenger en desentralisering av makt, og at demokratiet må styrkes i alle mulige former. Dette ønsker vi å gjøre med en demokratisk reform, der innbyggerne raskt og effektivt kan gi sine folkevalgte og forvaltningen sin mening i alle saker som angår dem. I dagens informasjonssamfunn er dette en samfunnsutvikling den teknologiske utviklingen kommer til å føre til, og Piratpartiet mener det ikke finnes noen grunn til å stritte imot nettets demokratisering av samfunnet.

Flytende demokrati i Norge må for øyeblikket fungere innenfor rammene som defineres av det representative demokratiet, men vi ønsker å gi folk en mulighet til å delta i utformingen av politikken også mellom valgene. Denne muligheten er ny, og er muliggjort av den teknologiske utviklingen. En annen fordel ved flytende demokrati er at det medfører en økt gjennomsiktighet i den politiske prosessen.

## **1.2. Kommunesammenslåing**

Piratpartiet mener at kommunesammenslåing skal være frivillig og støttet av innbyggerne i alle de involverte kommunene med folkeavstemming. Tilsvarende med fylkessammenslåing. I forkant av slike avstemninger skal innbyggerne være saklig informerte om fordeler og ulemper både med sammenslåing og ingen sammenslåing.

Piratpartiet overlater til hvert enkelt lokallag å anbefale sammenslåing og/eller arrangering av folkeavstemning om det. Argumentet for dette er at det er så mange lokale hensyn å ta at det er lite hensiktsmessig, og direkte vanskelig, å være kun for eller kun imot kommunesammenslåing uten at en ender opp med å overstyre viktige lokale hensyn.

Antallet innbyggere i en eller flere kommuner er ingen begrunnelse for sammenslåing. Faktorer som er relevante for vurdering av sammenslåing er lokale forhold som boligmarked, boligmønster, arbeidsmarked, eksisterende infrastruktur og behov for ny infrastruktur. Dette må samles som ett sammenslått hensyn som ses opp mot behovet for å bygge en kommuneadministrasjon og kommunaldrift som er stor nok til å gi et fullverdig kommunalt tilbud til alle kommunens innbyggere.

### **1.3. Innvandrings- og asylpolitikk**

Piratpartiet vil være en pådriver for en human asyl- og migrasjonspolitikk som bygger på menneskerettigheter og folkerettslige forpliktelser.

Anvendelse av midlertidige tillatelser som innebærer at ungdom må reise fra Norge ved fylte 18 år, må avvikles. Praksisen som anvender kvoter for returnering av asylsøkere/flyktninger må endres slik at ikke svake grupper blir skadelidende. Kvaliteten på saksbehandling må forbedres, og alle vedtak må begrunnes med oppdatert korrekt informasjon. Asylsøknader som involverer barn skal prioriteres, samfunnet har et særlig ansvar for å gi trygghet og sikre rettigheter til barn på flukt.

Ved ankomst til Norge må flyktninger og asylsøkere få tilgang på tilfredsstillende psykologisk og somatisk helsetilbud. Papirløse og ikke-returnerbare asylsøkere må ha lik rett på helsehjelp som øvrige asylsøkere.

Personer uten norsk statsborgerskap som begår grov volds- eller vinningskriminalitet mister retten til oppholdstillatelse i Norge, og retur kan iverksettes straks etter rettskraftig dom. Ved fare for liv og helse ved retur til hjemland skal det søkes andre alternativer for utsendelse så raskt som mulig.

Integreringstiltak som gratis språkopplæring, arbeidstrening og utdanning må utvides og styrkes. For at hvert enkelt individ skal kunne få et fullverdig liv, samt bli produktive borgere, må tilrettelegging og aktiv deltakelse i samfunnet starte så tidlig som mulig. Rasisme og diskriminering må bekjempes på boligmarkedet, i arbeidslivet, på skolen, og i hverdagen. Men ytringsfriheten og faktabaserte debatter må ikke tilsidesettes for politisk korrekte holdninger eller for å skjerme grupperinger fra kritikk/påvirkning.

Stat og kommune må bli bedre til å samarbeide om bosetting av flyktninger slik at en i størst mulig grad unngår videre belastning i pressområder der infrastruktur, arbeidsmuligheter og andre viktige faktorer ikke innehar et tilfredsstillende nivå for integrering og livskvalitet.

Asylmottaksplasser skal være et statlig og kommunalt ansvar, og et antall basisplasser som dekker antallet asylsøkere til Norge skal til enhver tid gjenspeile reelle behov med en akseptabel standard. Opphold på lukkede asylmottak skal begrenses i størst mulig grad, spesielt overfor barn.

At noen har løyet eller har gjort feil på asylsøknaden skal ikke tillegges noen vekt et gitt antall år etter at asylsøknaden er avgjort og søkeren er godt integrert i samfunnet.

**Piratpartiet jobber konkret for at:**

- Norge skal etterfølge internasjonale forpliktelser og følge anbefalinger fra FN, samt ratifisere FNs konvensjon om migranters rettigheter.
- rettigheter ikke skal tilsidesettes på grunn av innvandringspolitiske hensyn.
- asylsøkere skal ha rettsikker asylsaksbehandling inklusive klagerett.
- saksbehandlingstiden for asylsøknader reduseres, og at asylsøkere gis nødvendig tilgang til kommunikasjon og aktiviteter ved opphold på asylmottak.

## 1.4. Boligpolitikk

Piratpartiet vil endre husleieloven slik at det blir forbudt å diskriminere folk som er avhengig av offentlige ytelser.

Gjør det lovlig å bo i minihus og å bygge dem selv, så lenge de ikke er koblet til strømmettet og kloakk. Et hus på en henger eller «offgrid» skal det være lov å bygge og bo i, selv opp til 40 kvadratmeter, uten å søke stat eller kommune. Dette forutsetter at man har bruksrett eller tillatelse fra grunneier og at huset er mobilt i den grad at det kan transporteres langs vei eller vann uten permanente miljøkonsekvenser.

Piratpartiet ønsker å tillate huslån til båt, for ikke alle vil ha fast eiendom. Ved å gjøre det lettere å bo på sjøen, ønsker vi å bidra med å løse problemer med boligmangel.

## 1.5. Barn og unge

### Oppvekst

Det er viktig at det er gode ordninger for å sikre like rettigheter og muligheter for alle barn uavhengig av sosial eller kulturell bakgrunn, ordninger som er tilstrekkelig tilpasset individuelle variasjoner.

Funksjonshemmede barn har samme rettigheter som andre barn og familien må gis nødvendig faglig og økonomisk støtte for å kunne gi barna best mulig levekår og livskvalitet. Dette inkluderer ombygging av bolig og installering av nødvendig utstyr, jfr. universell utforming.

Piratpartiet vil:

- Legge forholdene til rette for en trygg, fri, og utviklende barne- og ungdomstid tilpasset individuelle behov.
- Gi foreldrene like muligheter til permisjons- og offentlige støtteordninger i forbindelse med svangerskap, fødsel og/eller adopsjon. Permisjon i denne forbindelse skal ikke svekke vedkommende sin opptjening av trygd, pensjon, eller andre sosiale stønader.
- Sikre at barn i familier med ulike økonomiske ressurser, gis likeverdige utviklingsmuligheter og deltakelse i aktiviteter i og utenfor skoletid.
- Igangsette arbeid med å forbedre dagens løsninger for barnevern som må iverksettes i de tilfellene der foreldre trenger hjelp for å gi barn en trygg oppvekst.
- Jobbe for at frivillige organisasjoner som arbeider for barns fritidsaktiviteter og velferd gis økt støtte.
- Jobbe for at alle har tilgang til gratis barnehage og gratis SFO over hele landet.
- Jobbe for å redusere byråkratiet rundt foreldrepenger, engangsstøtte, barnehage- og skolesøknader. Samt sørge for at alle i utgangspunktet har samme rettigheter.

## **Barnevern**

Tvungen overtakelse av omsorg for barn skal alltid vurderes av utenforstående instans fra annet geografisk kontor enn besluttende barnevernsvedtak innen to uker etter overtakelse. Barn og foreldres rettigheter skal sikres gjennom objektiv og upartisk vurdering. Med mindre det er umiddelbar fare for liv og helse skal relevante og faglig utarbeidende tiltak prøves før vedtak om overtakelse skal fattes. Dersom barn må skjermes på grunn av umiddelbar fare for liv og helse, skal tiltak igangsettes for å sikre barnets velferd, samt at alle relevante tiltak skal tilbys foreldrene uavhengig av om man tar sikte på gjenforening.

### **1.6. Lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og skeives rettigheter**

Piratpartiet anser alle som likeverdige uansett seksuell legning eller kjønnsuttrykk.

Korrekt språk må inn i offentlig forvaltning, og tilgang på tilpasset helsehjelp skal gjøres tilgjengelig på lavterskelnivå uten krav om diagnose.

Tiltak skal settes inn i forhold til forskningsresultater, og være likeverdige i alle landsdeler.

Vi vil jobbe for at alle skeive lett skal kunne finne informasjon, hjelp og trygge møtesteder både i offentlig og frivillig regi.

Vi ønsker et inkluderende samfunn der den enkelte står fritt til å ta de relasjonsvalg som er rett for seg. Vi mener at alle relasjoner basert på samtykke og likeverd skal anerkjennes. Vi tar avstand fra alle former for relasjoner basert på utnyttelse og tvang.

#### **Piratpartiet vil:**

- Sikre enkeltindividets rett til å utvikle naturlige og trygge relasjoner i forhold til egen identitet.
- Fjerne kjønn fra pass.
- Sikre like rettigheter uavhengig av seksuell legning
- Arbeide for økt kompetanse og forståelse for LGBTQIA+-personer i samfunnet, for å minske diskriminering
- Kjempe mot diskriminerende lovverk, og kjempe for antidiskriminerende lovverk – blant annet fjerne ekteskapsloven.
- Sikre seksuell frihet og frihet for alle kjønnsuttrykk – dette er på lik linje med religion en privatsak, og angår kun de involverte.

## **2. Individ og personvern**

Piratpartiet vil bevare de grunnleggende rettighetene alle individer har, jamfør Piratkodeksen.

Grunnleggende prinsipper og rettigheter handler i bunnen om å beskytte de svake mot de sterke. Det er en garanti og beskyttelse mot maktmisbruk. Disse rettighetene blir stadig både forsøkt innskrenket og faktisk innskrenket. Endringer i teknologien og samfunnet har avdekket nye problemstillinger, uten at rettighetene har fulgt etter.

Piratpartiet står for sterkere sivile rettigheter i form av menings- og ytringsfrihet, åpenhet i både politikken og offentlig forvaltning og mulighet til anonymitet i det offentlige rom og på Internett.

Piratpartiet ønsker et fungerende og sterkt personvern for å garantere enkeltindividets mulighet til å ha en privat sfære, utvikling og utfoldelse uten utilbørlig påvirkning fra omverdenen.

Vi mener at individet skal ha kontroll over sin egen informasjon og kommunikasjon. Vi mener at enkeltaktører har for sterk forhandlingsposisjon til at individet har reell påvirkning, og at det må regulering til for å kollektivt etablere et minimumskrav til disse aktørene.

Vi mener også at infrastrukturene skal være distribuerte, nøytrale og allment tilgjengelig.

### **Piratpartiet vil:**

- Stans implementering av lovverk for masseovervåking og sensur.
- Beskytte norsk kommunikasjon mot avlytting.
- Sikre retten til privat kommunikasjon («lukkede konvolutter»), uavlyttede telefonsamtaler og kryptert informasjon.
- Tillate og tilrettelegge for anonyme ytringer på nettet.
- Etablere digitale forbrukerrettigheter.
- Begrense private aktørers mulighet til å kreve tilgang til sensitiv informasjon registrert av det offentlige.
- På flyplasser skal det tilbys gratis drikkevann etter sikkerhetskontrollen.
- Ikke tillate «nakenskanning» på flyplasser.
- Gjøre kildevernet absolutt.
- Styrke ytrings- og varslingsfrihet. Gjengjeldelse fra arbeidsgiver straffes med fengsel i inntil seks år.
- Forsvare retten til bruk av anonyme sosiale nettverk og kommunikasjonstjenester.
- Forsvare retten til bruk av kryptografi og privat peer-to-peer-kommunikasjon.
- Støtte opp om nye kryptografibaserte løsninger som gir individet kontroll over sin egen sensitive informasjon og identitet
- Benytte åpne, blokkjedebaserte avstemningsverktøy til å kjøre rådgivende avstemninger om aktuelle saker
- Det skal opprettes et uavhengig varslerombud.
- Ha igangsatt en NOU (Norges offentlige utredninger) om konsekvensene av forrige lovendring rundt sexkjøp. Utredningen må skje i samarbeid med sexarbeidernes brukerorganisasjoner

### **2.1. Norske skytjenester**

Den samlede nasjonale avhengigheten av utenlandske leverandører av skytjenester er for stor og vi har ikke tilstrekkelig nasjonal kontroll, ifølge Nasjonal Sikkerhetsmyndighet. Vi mener et av svarene må være at staten bygger opp egne skytjenester for offentlig sektor, slik de gjør i flere andre land.

## **3. Kommunikasjon og infrastruktur**

Åpne, velutbygde og nøytrale infrastrukturer er en forutsetning for at individet skal kunne samhandle med samfunnet.

Kommunikasjon er selve livsnerven for et fungerende moderne samfunn enten det er personer som skal reise, varer som skal sendes, tanker som skal utveksles eller informasjon som skal deles.

Å kunne jobbe for et enda mer effektivt demokrati og fremgangsrikt samfunn forutsetter tanke- og ytringsfrihet. Det krever at folket skal kunne kommunisere fritt uten sensur og overvåking, hverken fra det offentlige eller fra private.

I den vestlige verden har opphavsrett blitt en alvorlig trussel mot fri kommunikasjon, uavhengig om folk gjør noe lovlig eller ulovlig. Opphavsrett blitt brukt for å rettferdiggjøre sensur, spionasje og innføring av restriksjoner på Internett. Piratpartiet er ikke imot opphavsrett, men det er åpenbart behov for å oppdatere lovverket.

For at kommunikasjonen skal tjene formålet med å koble sammen individer, må infrastrukturen både være velutbygd og nøytral. Hverken vegvesenet, postverket eller nettleverandørene skal diktere hvordan infrastrukturen skal benyttes.

Den digitale revolusjonen i det offentlige rom er fullt i gang, og klimaendringene krever ny miljøvennlig mobilitet. Infrastrukturen i våre byer, tettsteder og bygder og måtene som vi reiser mellom disse på, vil endre seg stort i fremtiden. Piratpartiet ønsker å legge til rette for effektivisering av kollektivtransport og for selvstyrte, og med det også førerløse drosjer og minibusser.

Noen arealer som i dag brukes til trafikk ønsker vi med denne effektiviserigen å forme om til grønt- eller rekreasjonsområder, slik at de lokale innbyggerne får økt livskvalitet.

Allemannsretten bør grunnlovsfestes, og også utvides til å gjelde Internett.

### **Piratpartiet vil:**

- Tilby tilgang til et åpent og trygt Internett for borgerne (gjennom oppdatert mobilnett eller Wi-Fi) i offentlige soner.
- Lovfeste tilgang til Internett. For at borgere skal kunne delta i samfunnet i dag må de ha tilgang til Internett.
- Utnytte alle fordelene ved å følge den nye nasjonale «ledningsforskriften».
- Legge til rette for Wi-Fi og kommende generasjoner mobilnett.
- Legge til rette for bredbåndutsbygging.
- Øke nettutbygging med spesiell fokus på fiberutbygging. Øke ambisjonsnivået mht. netthastigheter, og ta med både opp- og ned-hastigheter i kravene.
- Forby kvoter på bredbånd mobilt eller trådet.
- Reservere frekvensområder til fri benyttelse (eksempler: Wi-Fi, «white spaces»).
- Kreve bruk av leverandørnøytrale fil- og dataformater i offentlig sektor.
- Kreve at alt av offentlig finansierte kart gjøres fritt tilgjengelig for muligheter for gjenbruk.
- Alle innbyggere skal få tildelt en elektronisk identitet som kan benyttes for alle kommunale tjenester, integrert med de nasjonale offentlige tjenestene.



- Kutt i forbindelse med avbyråkratisering skal gjøres på toppen av offentlige organisasjoner og gevinstene skal tilfalle brukerne. Flere varme hender.
- Kutte i offentlig konsulentbruk og fordele offentlige IKT-prosjekter i mindre deler for bedre kontroll, med lavere kostnader og bedre involvering av IT-eksperter, brukere og ansatte.
- Sørge for bedre kostnadskontroll i offentlig sektor på områder med rask kostnadsvekst, blant annet i samferdselssektoren.
- Ha et program for kommunal faglig støtte til alle offentlige og private legekontorer og helsestasjoner i deres tilnærming til trygg digitalisering.
- Alle offentlige virksomheter skal ha et personvernombud, som sammen med fagkompetansen på IKT (se ovenfor) skal sikre prosedyrene for legekontor, inkludert kommunens fastleger og andre kommunale instanser som behandler sensitive personopplysninger (barnevern, sosialtjeneste, helsestasjoner, skole, barnehage og så videre), og som stiller sin kompetanse til rådighet for disse instansene.
- Innføre kostnadstak på mobiltelefon ved roaming.
- Kreve brukerstyrte kostnadstak for mobilabonnement.
- Tilrettelegge for anonyme og distribuerte betalingsløsninger, både fysiske, tradisjonelle og nye løsninger over Internett.

### **3.1. Energipolitikk**

#### **Eksport og eksportkabler**

Piratpartiet er kritiske til utbyggingen av eksportkabler for kraft som pågår til Tyskland og England. Kostnader for utbygging av eksportkabler skal ikke overføres til forbruker. Piratpartiet er kritisk til overnasjonal styring, og forholdet til ACER skal avklares med en folkeavstemning.

#### **Kraftutbygging**

I forbindelse med kraftutbygging må naturen beskyttes mot ødeleggende inngrep. Ved eventuell driftsstans/avvikling av utbygd kraft skal naturen tilbakeføres i samme stand som før inngrepet.

#### **Alternative energikilder**

Piratpartiet ønsker å legge til rette for å undersøke og utrede muligheter for ulike energikilder, samt at det bevilges mer forskningsmidler til dette.

#### **Ny strømtariff**

Piratpartiet er uenig i at det skal knyttes et nytt tariffsystem ("effektariff") til de nye strømmålerne som er installert. Subsidiering av kraftkrevende industri kan fortsette under forutsetning av at overskudd fra virksomheten beskattes i Norge.

Private husholdninger skal ha et prisnivå på strøm der husholdninger med et strømforbruk opp til dagens normalforbruk skal ha et pristak på strøm tilsvarende industriens subsidierte strømpriser, og hvor et strømforbruk utover normalt forbruk i 2020 skal prises til markedspris. Innbyggerne er eierne av våre felles ressurser, og disse skal komme innbyggerne til gode.

## **Lovgivning og strømhandel**

Den interne organiseringen av norsk kraftbransje bør endres. Effekten av liberaliseringen av kraftmarkedet må analyseres, utviklingen må om nødvendig reverseres til beste for norske innbyggere, natur og miljø.

### **3.2. Nettnøytralitet**

Prinsippet om nettnøytralitet må forsterkes ved lov i alle land for å sikre sterke incentiver for investeringer, rettferdig konkurranse og likebehandling av alle i det digitale rommet.

Vi anser informasjonsfrihet som en universell menneskerettighet, og nettnøytralitet et nødvendig middel for det.

Alle må være i stand til å ha tilgang til en internettilkobling som ikke diskriminerer noen som helst tjenester eller konkurrenter. Tiltak for trafikkstyring skal bare tillates i særlige tilfeller, drives på en klar og gjennomiktig måte, og bare ha tekniske begrunnelser.

Ikke-diskriminerende tilgang til Internett må gjelde likt over hele verden. Vi avviser tiltak fra teleselskapene som truer fri adgang.

### **3.3. Reform av finansiering til veibygging/-vedlikehold og kollektivtransport**

Dagens bompengoordning må avvikles, finansiering av veiutbygging/drift/kollektivtransport må skje via skattesystemet.

Piratpartiet foreslår å endre § 4 i yrkestransportlova slik at privatpersoner fritt kan tilby transport mot vederlag. Inntekter på inntil 50.000,- NOK unntas fra mva fra persontransport, men skattlegges som vanlig personinntekt. Inntekter utover 50.000,- NOK vil kreve registrering av virksomhet etter vanlige regler.

Det må satses på utbygging av parker og annet grøntareal i byer. Kollektivtransport, spesielt i områder utsatt for stor kø, må prioriteres til et nivå som har tydelig effekt inklusive gratis billetter for spesifikke strekninger og perioder.

Små energieffektive biler bør ha lavere årsavgift enn store energi-ineffektive biler.

Gjennomgangstrafikk fra industri bør i størst mulig grad unngås ved å omorganisere plassering av veier, industri, og andre transportårer over tid.

### **3.4. Fjerning av elbil-privilegiene**

Piratpartiet vil fjerne elbil-privilegiene (fordeler og subsidier). Piratpartiet vil gjøre det dyrere og mer tungvint å bruke fossilbil, slik at elbiler i stadig større grad vil erstatte fossilbiler, uten at den totale bilbruken går opp. Overskuddet fra bil- og veiavgifter skal brukes til å utvikle og bygge opp kollektivtransport.

### **3.5. Kollektivtransport**

Statlig drevet kollektivtransport ønsker Piratpartiet å gjøre lovfestet billigere enn å benytte bil. På sikt ønsker vi å gjøre kollektivtransport gratis i den forstand at vi betaler for det via skattemidlene.

### **3.6. Forsvaret**

Piratpartiet ønsker en gjenreisning av Heimevernet til en styrke på 56.000 HV-soldater og en gjenopprettelse av Sjøheimevernet.

Vi støtter internasjonalt forbud mot atomvåpen og autonome våpensystemer. Norge må ratifisere forbudet mot atomvåpen. Atomvåpen må aldri bli brukt av Norge. Norge må jobbe for nasjonal og internasjonal lovgivning som skal beskytte mennesker mot dødelige autonome våpensystemer (drapsroboter).

#### **Piratpartiet vil:**

- Søke å oppnå global nedrustning og en slutt på væpnet konflikt verden over.
- Søke aktiv deeskalering i nye konflikter av militær karakter for å unngå utfall slik som de mangeårige borgerkrigene i Syria og Libya.
- Søke i pågående konflikter opprettelsen av store varige humanitære soner hvor sivilbefolkningen kan være beskyttet mot krigføring, så en total kollaps av samfunnets fysiske og sosiale infrastruktur kan unngås, og enkelte næringer, utdanningsinstitusjoner og helsevesenet kan fortsette å fungere mest mulig.
- At sivilforsvaret skal til enhver tid ha pandemiberedskap (sanitet, medisinsk utstyr, masker/munnbind og lignende, samt trening i bruk av utstyret).

## **4. Kunnskap og kultur**

Piratpartiet ønsker at samfunnet får tilgang til mest mulig kunnskap og kultur, og ønsker at fagfelleverdert forskning skal avdekke virkemidler som gir oss det samfunnet vi ønsker.

Opphavsrett var opprinnelig ment som et midlertidig monopol for å stimulere til at samfunnet fikk økt tilgang til kulturelle uttrykk. Det var opprinnelig en ren kommersiell begrensning ettersom kopimaskiner var dyre, men nå som de er billige har privatpersoner også blitt omfattet av loven. Internett og den digitale revolusjonen har endret forutsetningene, og loven må følge etter. Vi mener det er nødvendig med en reform hvor vi går tilbake til utgangspunktet ved å spørre hvordan samfunnet får tilgang til mest mulig kunnskap og kultur.

#### **Piratpartiet vil:**

- Avkriminalisere privat og ikke-kommersiell deling av åndsverk, siden håndheving av slike forbud nødvendigvis må medføre et overvåknings-samfunn.
- Redusere vernetiden for åndsverk til maksimalt 20 år etter utgivelse og innføre enkle krav om registrering etter 5 år.
- Bortfall av vernetid ved manglende produksjon/utgivelse av åndsverk.
- Innføre leserett for innhold med kopisperrer.
- Bekjempe bruk av regionsperrer for åndsverk.
- Bekjempe spesialavgifter på lagringsmedier.
- Gi rett til å utvikle ikke-kommersiell kultur basert på kommersielle produkter.

- Få på plass regelverk og datasystemer som sikrer at innhenting av lisens til bruk av et de fleste åndsverk tar kort tid, kan gjøres ved selvbetjening, og har begrenset kostnad for privatfolk og små og mellomstore selskap.
- Gi Nasjonalbiblioteket økt støtte til digitalisering av eldre aviser, tidsskrifter og andre publikasjoner, slik at de raskt blir lettere tilgjengelig for offentligheten enn i dag.
- Opprettholde støtteordninger for kreative og kunstneriske aktiviteter.
- Kreve at kulturinstitusjoner, som får offentlig støtte, publiserer gjenbrukbart digitalt innhold.
- Innføre krav om at offentlig ansatte skal bidra med gjenbrukbart innhold på nettet i relevante arenaer.
- Kreve bruk av programvare som er lisensiert med frie eller åpen-kildekode-lisenser i offentlig sektor.
- Offentlige penger burde komme offentligheten til gode; programvare uten bruksbegrensninger kan gjenbrukes av offentligheten i andre sammenhenger.
- Utvikling av programvare finansiert av det offentlige skal i størst mulig grad være tilgjengelig som åpen kildekode.
- Kreve at offentlig finansiert forskning må publiseres åpent og være fritt tilgjengelig.
- Fjerne den automatiske statsstøtten til livssynssamfunn, og at disse heller skal få tilgang på søknadsordninger som baserer seg på faktiske aktiviteter, og etter gitte kriterier som utelukker støtte til aktiviteter som strider mot norsk lov.

## 4.1. Skole og utdanning

Piratpartiet mener at utdanningssystemet må oppdateres. Samfunnet og utdanningssystemet må være i harmoni fra barnehage til høyere utdanning. Formålet med utdanningssystemet er å lære folk hvordan samfunnet fungerer og hvordan ny kunnskap blir skapt. Altfor mange mennesker står uten muligheter til å finne arbeid i sitt fagfelt. Dette vil Piratpartiet endre ved å gjøre utdanninger på alle nivå mer varierte, fleksible, koblet til Internett og direkte koblet til samfunnet.

Utdanning skal gi pensjonspoeng fordi folk som tar høyere utdanning eller videreutdanning kommer senere ut i arbeidslivet enn de som ikke gjør det.

Gode kunnskaper om informasjonsteknologiens muligheter og konsekvenser er avgjørende for at mennesker skal ta gode valg i dagens og morgendagens samfunn.

For å hindre frafall i skolen er det ønskelig at skolen i større grad tar høyde for elevens behov for tilrettelagt undervisning. Spesielt små barn som kommer rett fra barnehage er særs viktige å følge opp på individuell basis der barns naturlige nysgjerrighet må få utfolde seg i stedet for å bli undertrykket.

Fokus på et sunt læringsmiljø for alle klassetrinn vil være essensielt for trivsel, og videre fokus på lærerens kvalitet vil øke elevens faglige ferdigheter. Skolene må heller ikke tillates å forfalle til gode for midlertidige budsjettensyn som bare forverres over tid.

Skolebibliotek må styrkes slik at elevene er sikret ressurser og trygge rammer i utviklingen av lære- og leselyst og digital kompetanse. Opplæringsloven må utvides til å spesifisere at skolebibliotekene skal ha kvalifisert personell tilstede i skoletiden, oppdaterte boksamlinger, og teknologisk utstyr til å utvikle digitale ferdigheter. Det skal være et mål at det er et tett samarbeid mellom lærere og skolebibliotekarere.

Piratpartiet skal arbeide for en grunnskole der:

- elevene/lærlingene kan skaffe seg allmennfaglig kompetanse, praktisk kompetanse og sosiale erfaringer som grunnlag for å bli aktive og ansvarlige deltakere i videre studier, samfunns- og arbeidsliv.
- elevene/lærlingene får tilpasset teoretisk og/eller praktisk læring, oppmuntres til utforskende holdninger og kritisk tankegang på en mest mulig fri måte for å få realisert egne evner og anlegg fullt ut.
- elevene/lærlingene opplever trygghet og trivsel og at de blir sett og som enkeltindivider.
- teoretiske og praktiske linjer på videregående skoler er likeverdige.
- elevene/lærlingene får kunnskaper om verdier som fremmer respekt for menneskeverd, natur og miljø.
- lærere og annet undervisnings-personell gis mulighet for etter- og videreutdanning med økonomisk kompensasjon
- de som har det vanskelig får den hjelpen de trenger, og at de flinke får flere meningsfulle muligheter for utvikling.
- ressursgrunnlaget styrkes slik at skolen kan praktisere tilpasset opplæring for alle.
- en satses på tidlig innsats rettet mot elever som har særlige behov.
- basisfagene lesing, skriving, regning og digital kompetanse får økt fokus.
- det innføres praksisrelaterte studieretninger i videregående skole med teori tilpasset studieretningen.
- en har nulltoleranse for mobbing
- det innføres tilleggsutdanning for ledere i skolen.
- etterutdanning for ledere og lærere pålegges.
- skolehelsetjenesten styrkes.

### **Piratpartiet vil:**

- Unngå særbehandling av enkelte produktleverandører i skoleverket og det offentlige.
- Sørge for frie og åpne læremidler til alle fag i grunnopplæringa.
- Lovfeste gratis privatisteksamen i videregående opplæring.
- Alle skoler skal tilby opplæring i koding og ha et tydelig fokus på IKT. Alle elever må få like tilbud og muligheter uavhengig av hvor de bor og hvilken skole de går på.
- Skoler skal lære elevene å håndtere ubehagelige opplevelser og innhold som er ment for voksne fremfor å bruke «sensur-systemer». Elevene vil uansett ha behov for kompetanse og håndteringsevne.
- Det skal være fokus på kildekritikk i digitale medier i skolene.
- Legge religion inn under historiefaget. De ekstra undervisningstimene ønsker vi å bruke til å lære barn og ungdom om privatøkonomi og entreprenørskap. Det inkluderer hvordan man fyller ut en selvangivelse, starter et firma og investerer i aksjemarkedet.
- At skolegudstjenester ikke bør finne sted i skolens lokaler eller i skolens regi. Skolens fysiske miljø bør framstå som religionsnøytralt.
- Erstatte IKT/Kode-fag på grunnskolen med Teknologifag som endres annet hvert år for å holde tritt med teknologiske trender.
- Innføre gratis skolemat til alle

## **4.2. Forskning og innovasjon**

Piratpartiet tror på forskning, utvikling og deling av resultater.

Piratpartiet støtter satsing på teknologi, innovasjon og den vitenskapelige metode.

Det må være en balanse mellom grunnforskning og resultatorientert forskning. Piratpartiet vil gi universitetene våre en sterkere og mer selvstendig stilling i samfunnet for å hindre at politikere overstyrer og forstyrrer vitenskapelige metoder. Universitetsansatte skal ikke lenger hindres fra å delta i den offentlige debatt.

Forskning som er offentlig finansiert (inkludert rådata, programkode og metoder) skal ligge åpent på Internett. Det tjener ikke samfunnet som helhet at forskning foregår bak lukkede dører uten mulighet for innsyn for andre i rådata, metoder, og programkode som er brukt som grunnlag for konklusjoner i forskningen.

Patenter, som statlig garanterte monopoler, skaper en kunstig innskrenkning av den allmenne velferden, og trenger hyppig overprøving og evaluering. Programvarepatenter og biologiske patenter er særlig skadelige og bør fjernes. Patenter som direkte blokkerer fremskritt i vitenskap og/eller teknologi bør under alle omstendigheter forhindres.

#### **Piratpartiet vil:**

- Øke offentlig støtte til forskning.
- Kreve at offentlig finansiert forskning skal være bygd på vitenskapelige metoder.
- Kreve at offentlig finansiert forskning må publiseres i åpent format, være fritt tilgjengelig og kunne brukes fritt.
- Data og programvare finansiert gjennom offentlige midler, helt eller delvis, skal benytte seg av fri eller åpen-kildekode-lisenser, og den modifiserte kildekoden må være åpen og fritt tilgjengelig og kunne brukes fritt.
- Fjerne programvarepatenter, medisinske-, og biologiske patenter. Andre typer patenter skal vurderes.
- Redusere vernetida på patentert miljøvennlig teknologi for å løse fremtidens miljøutfordringer.
- Satse sterkere på romfart med utforskning av verdensrommet via Norsk Romsenter eller ESA (European Space Agency), samt styrke finansiering av forskning knyttet til dette feltet.
- Sikre lokal produksjon av medisiner gjennom tvungne lisenser i krisesituasjoner som pandemier.

### **4.3 Spill og e-sport**

Piratpartiet ønsker satsing på e-sport og spillutvikling, anerkjennelse av spill som kultur og regulering av gamblinglignende mekanismer. Piratpartiet ser et stort ubenyttet potensiale for økt kultur og næring i dataspill og e-sport, og vil derfor forbedre rammevilkår og øke tilskudd til aktivitet, utdanning, og oppstartsvirksomhet.

#### **Piratpartiet vil:**

- Likestille støtte/tilskudd til ikke-kommersielle miljøer, aktiviteter og organisasjoner som driver med dataspill med støtte/tilskudd til annen kultur, sport og idrett etter tilsvarende kriterier.
- Opprette en paraplyorganisasjon som legges inn under NIF (Norges Idrettsforbund) som skal fremme et bredt tilbud for esport i Norge.

- Øke bevilgninger til innkjøpsordninger via NFI (Norsk Filminstitutt) spesifikt avsatt til dataspill.
- Opprette lokale idefabrikker/kompetansesenter på egnede steder (f. eks. offentlige bibliotek) der miljøer kan komme sammen for å utveksle erfaringer, kunnskap og ideer.
- Satse på utbygging av norskeide datasenter for mange ulike formål, inkludert men ikke begrenset til dataspill.
- Videreføre og forbedre eksisterende satsning på koding i skolen, og øke tilskudd til etterutdanning/kursing av lærere.
- Ta initiativ i alle tilgjengelige kanaler for å skape en ny bransjenorm nasjonalt og internasjonalt mot gambling-lignende-mekanismer i dataspill. Ingen støtte til markedsføring eller utvikling må gis til selskaper som tjener penger slike mekanismer internt i spill, heller ikke spill med interne betalings-mekanismer for å oppnå fordeler eller motvirke ulemper.
- Arbeide for at det lanseres et norsk spillkollektiv for indie-utviklere og tilhørende kunstnere, med fokus på tilgang til fasiliteter og -teknologi, samt lave leve- og arbeidskostnader.

## **4.4 Idrett**

Piratpartiet ønsker å legge til rette for utbygging av idrettshaller og -anlegg når lokalbefolkningen ønsker det.

## **4.5 Bruksrettigheter i forbindelse med opphavsrett**

### **4.5.1 Liberalisering av eksemplarfremstilling og deling av verk**

Piratpartiet ønsker å liberalisere retten til fremstilling og deling av eksemplarer, slik at ikke-kommersiell deling og distribusjon gjøres lovlig, inkludert retten til kreativ gjenbruk (å lage avledete verk), og dette er fullt mulig å kombinere med at skapere får betalt for sitt arbeid.

### **4.5.2 Kortere vernetid og nei til lovvern av DRM/tekniske sperrer**

Piratpartiet vil fjerne eget lovvern av DRM/tekniske sperrer, og vil korte ned vernetidens varighet.

### **4.5.3 Vurdere krav om aktiv registrering av kommersielle opphavsrettigheter**

Piratpartiet vil utrede om det bør innføres en ordning for aktiv registrering av opphavsrett, istedenfor dagens system med automatisk opphavsrett.

### **4.5.4 Enkel, forståelig og moderne/utviklingsvennlig opphavsrett**

Piratpartiet ønsker ikke å fjerne Åndsverkloven eller all opphavsrett, og oppmuntrer heller ikke til lovbrudd. Derimot vil partiet ha lover som stemmer overens både med teknologisk og sosial utvikling, og med alminnelig rettsfølelse, og som dessuten er enkle å forholde seg til for folk flest.

## **4.6 Statlig finansiering av bibliotekene**

Piratpartiet ønsker å legge mer av finansieringen av bibliotekene til staten, for å hindre at det blir en kommunal salderingspost.

Piratpartiet ønsker å øke statlig støtte til utbygging og drift av folkebiblioteker.

Piratpartiet foreslår å øke statlige midler for å opprettholde dagens nivå på bibliotekstjenester. Ekstra midler bør øremerkes til økte kostnader på grunn av Covid-19-tiltak, så lenge dette er relevant.

## **5. Næringsliv og økonomi**

Næringslivs- og økonomisk politikk skal tjene alle mennesker og samfunnet.

Nettverksbygging og digitalisering gjør helt nye former for produksjon, arbeid og utveksling mulig. På dette fundamentet står Piratpartiet for en fri og sosial økonomisk orden, som har utvikling og velferd for alle mennesker som mål. Økonomisk vekst er ikke det eneste målet for menneskers livskvalitet.

Piratpartiet ønsker å støtte et aktivt og konkurranseutsatt marked med innovasjon og vekst som kan støtte velferd og andre grunnleggende aspekter av samfunnet som utdanning og helsetjenester. Pirater tror hverken på privatisering eller nasjonalisering, men søker heller å finne en balanse mellom disse to og finne ut basert på forskning og offentlig debatt hvilken metode som er mest effektiv.

Piratpartiet ønsker å sikre at internasjonale og globale selskaper som opererer i Norge betaler sin rettfærdige andel av sin skatt til Norge siden de har inntekten sin her og fordi de bruker norsk infrastruktur betalt av innbyggerne i Norge.

Vi ønsker å ta skritt for å sørge for at overskuddet fra internasjonale selskaper ikke blir unndratt skatt gjennom overføringer til moder- og søsterselskap i utlandet.

Offentlige finanser skal være åpne, transparente, lettleselige og tilgjengelig på nett. Statskassens regnskap og regnskapsføring for offentlige institusjoner skal være tilgjengelig i digital form på nettet i et omfang som ikke er i konflikt med individets privatliv.

All beskatning skal skje på en slik måte at den gjøres synlig og forståelig for folk som betaler skatten.

Juridiske enheters eierskap skal alltid være åpen og sporbar.

### **Piratpartiet vil:**

- Tilrettelegge for nye innovative næringer basert på ny teknologi.
- Mennesker med gode ideer skal få støtte til å skape sine egne og andres arbeidsplasser gjennom gode støtteordninger for gründere.
- Gjøre Innovasjon Norge mindre byråkratisk og mindre tunggrodd. Vi ønsker at gründere skal skape verdier, ikke fylle ut papirer og skjemaer.



- Sikre den frie konkurransen gjennom å motarbeide monopoler og karteller gjennom å gripe inn mot private og offentlige monopoler og motarbeide uheldig konsentrasjon av politisk og økonomisk makt.
- Forbedre forholdene for små og mellomstore bedrifter med forenklet rammeverk, og bedre støtteordninger. Vi ser at brorparten av nye arbeidsplasser skapes i SMB-bedriftene, og vi ønsker å støtte disse.
- Tilrettelegge for mulighetene som internett- og delingsøkonomien gir.
- Gi selvstendig næringsdrivende lik rett til sykepenge og pensjon.
- Fjerne arbeidsgiveravgiften for nye bedrifter.
- Ta bort unødvendige regler og skjema for bedrifter, NAV og helsevesenet.
- Gjøre det lønnsomt å investere i nye arbeidsplasser.
- Hindre norsk ratifisering av frihandelsavtalene TTIP og TISA mellom EU/EØS og USA, og CETA mellom EU/EØS og Canada slik disse foreligger i dag. Disse er en betydelig fare for arbeidsplasser og forbruker- og miljøstandarder. Vi krever åpne forhandlinger og folkeavstemning.
- Hindre norsk ratifisering av de økonomiske partnerskapsavtalene EPAs (Economic Partnership Agreements) mellom EU og afrikanske stater slik disse foreligger i dag. Grunnen er at disse setter verne- og utviklingsbehovene til afrikanske stater til side til fordel for europeiske næringsinteresser. Vi krever åpne forhandlinger og folkeavstemning.
- Arbeide for et moderne regelverk for Bitcoin og annen kryptovaluta
- Identifisere og peke på hvordan norsk regelverk avviker fra land og stater som er verdensledende på kryptovaluta
- Forsvare retten til bruk av anonyme betalingstjenester, kontanter såvel som digitale systemer.
- Være åpne for nye, desentraliserte, løsninger for notarvirksomhet, smarte kontrakter og finans
- Erstatte kontantstøtte med skattefradrag for tilsyn av barn uavhengig av om man velger å være hjemme eller sende barn i barnehagen.

## 5.1. Bedre rettigheter for næringsdrivende og gründere

For at flere skal våge å starte for seg selv, må vi harmonisere regelverket med selvstendig næringsdrivende og fast ansatte. Piratpartiet vil derfor arbeide for gode, forutsigbare og sosiale rettigheter for næringsdrivende.

Selvstendig næringsdrivende fortjener bedre sosiale rettigheter. De har dårligere rettigheter når det kommer til blant annet pensjonssparing og sykelønn. I tillegg går de glipp av et minstefradrag, som alle fast ansatte har krav på.

### Piratpartiet mener at:

- Vi må styrke de sosiale rettighetene til selvstendig næringsdrivende.
- Rettssikkerheten til næringsdrivende må styrkes.
- Arbeidsgiver skal ikke fungere som innkrevingsentral for det offentlige.
- Organisasjonsfriheten skal etterleves som et ukrenkelig prinsipp.

## 5.2. Arbeidsliv

Piratpartiet ønsker et trygt og anstendig arbeidsliv. Samtidig må vi passe på at regelverket ikke blir et hinder for bedriftens muligheter til vekst og verdiskaping. Spillereglene i arbeidsmiljøloven må være like for alle bedrifter. Fremforhandlede ordninger i en hovedbedrift på et prosjekt må også gjelde for deres underleverandører, uavhengig av om de er organisert eller ikke. Uorganiserte bedrifter må også få muligheten til å forhandle med sine ansatte om unntak i lovens bestemmelser der det gis adgang for dette, så fremt arbeidstilsynet godkjenner avtalen.

**Piratpartiet mener at:**

- Fremforhandlede ordninger i en hovedbedrift må også gjelde for underleverandører på samme prosjekt.
- Der loven åpner for det, bør arbeidstaker og arbeidsgiver i en uorganisert bedrift få anledning til avtale avvik fra arbeidsmiljølovens bestemmelser.
- Strengere straffer skal anvendes ved grove brudd på arbeidsmiljøloven.

### **5.3. Skatt og rammevilkår**

Å skape flere nye jobber er det viktigste målet for den økonomiske politikken. Skaper vi flere nye jobber, øker vi skatteinntektene, noe som er forutsetning for å finansiere vår felles velferd.

Piratpartiet mener at veksten i norsk næringsliv må komme fra de små og mellomstore bedriftene. I dag sysselsetter disse bedriftene over halvparten av alle arbeidstakere og produserer 4 av 10 kroner i total verdiskaping. Hvis alle norske foretak med opptil 20 ansatte fikk en ansatt til, ville vi fått 165 000 nye arbeidsplasser. Det er flere arbeidsplasser enn vi har arbeidsledige.

Norske små og mellomstore bedrifter er avhengige av norsk kapital for å vokse. Skal flere bedrifter lykkes og arbeidsplasser sikres, må det bli lettere for bedriftene å få tilgang på kapital for investeringer.

**Piratpartiet mener at:**

- Det må innføres skatteincentiver for å investere i småbedrifter og gründerselskaper.
- Skatt på opsjoner for ansatte utsettes til realisasjonstidspunktet for opsjonen.
- Arbeidsgiveravgiften må reduseres.
- Tiltak som gründerlån og tilskudd i tidlig fase må styrkes.
- Delingsøkonomi er positivt, men nye aktører må skattlegges på lik linje med etablerte næringer.
- Skatterapportering må forenkles for alle bedrifter og tilpasses for aktører i delingsøkonomien.
- Skattefradrag på hjemmetjenester, lik den svenske ROT og RUT ordningen, bør benyttes som et virkemiddel mot svart arbeid.
- Det skal gis skattefradrag for deltakelse i folkefinansieringer av ikke-kommersielle initiativ som produserer samfunnsgoder med fri og gratis tilgang.

### **5.4. Nordisk nærings samarbeid**

Vi ønsker å styrke vårt nordiske fellesskap. Norden er vår viktigste handelsområde og norsk næringsliv er tjent med å løse opp i felles grensehindre og knytte oss tettere sammen gjennom felles samferdselsprosjekter

Åpenhet og samarbeid på tvers av landegrenser er en forutsetning for økonomisk vekst og velferd i det lange løp. Norsk næringsliv står sterkere sammen med våre nordiske og europeiske handelspartnere enn vi gjør alene.

Piratpartiet mener:

Det må innføres en felles nordisk transportplan og en ministerpost for samferdsel/transport/infrastruktur i Nordisk Ministerråd Satsing på fellesnordisk bedrifts- og arbeidsmarked og arbeide aktivt mot grensehindre mellom de nordiske landene

### **5.5. Skattlegging av multinasjonale selskaper og kamp mot skatteparadiser**

Inntekter til virksomheter direkte eller indirekte registrert i skatteparadiser beskattes med en ekstra straffeskatt/toll på 50 % uavhengig av andre regnskapsmessige hensyn.

Det må iverksettes en grundig konsekvensutredning av en overgang til kildebeskatning, gjerne i samarbeid med eksisterende internasjonalt arbeid.

Arbeid for å bidra til mer åpenhet og deling av regnskapsinformasjon bør tildeles betydelige ressurser. Eier av skjulte regnskaper og hemmelige formuer bør i økt grad straffes med ekstra straffeskatt i henhold til overtredelsens omfang og størrelse.

Finansinstitusjoner og juridiske institusjoner som konsulterer sine kunder eller ellers er involvert i transaksjoner knyttet til skatteunndragelse må i større grad straffes og bli fratatt lisens.

Det må igangsettes et bedre internasjonalt samarbeid for å hindre skatteunndragelse.

Piratpartiet vil innføre en Tobinskatt på internasjonale valutatransaksjoner for å sikre skattlegging av multinasjonale konserner.

### **5.6. Pensjonspoeng for studenter**

Fullført studium skal gi pensjonspoeng. 60 produserte studiepoeng skal gi samme opptjening som en arbeidsinntekt på 1,5 G (grunnbeløpet i folketrygden).

### **5.7. Igangsetting av begrensede eksperiment med borgerlønn og lignende konsepter**

Piratpartiet støtter en utredning av borgerlønn og andre mindre byråkratiske ordninger som en erstatning for dagens NAV-system.

Det bør igangsettes eksperimenter i begrensede områder med formål å forske på effekter av en universell basisinntekt, universell tilgang til ressurser/tjenester, og lignende konsepter.

Det må innføres en skatt på informasjon og automatisering/robotisering på et nivå tilpasset økt inntjening/produktivitet.

## **5.8. Nye arbeidstidsordninger**

Piratpartiet støtter innføring av 6-timers arbeidsdag eller 4-dagers arbeidsuke.

Det må også forskes på effekter av nye arbeidstidsordninger på for eksempel sykefravær, og det bør i større grad kunne gis tilskudd til bedrifter som tilrettelegger ekstra for ansatte i belastende yrker.

Det bør innføres økt arbeidsgiveravgift for bedrifter som benytter arbeidstakere med arbeidstid som overstiger 30 timer per uke fra hoved- eller biarbeidsgiver.

Ansattforhold som ikke fast belastes med høyere arbeidstakeravgift.

## **5.9. Minstelønn**

Sosial dumping er til hinder for fri konkurranse under like vilkår og må bekjempes. For at alle mennesker skal kunne ha en verdig eksistens og kunne ta del i samfunnslivet, går vi inn for nasjonal minstelønn.

På sikt vil vi imidlertid ønske å etablere et system for allmenn inntektssikring som borgerlønn og/eller andre ubyråkratiske ordninger som et alternativ til NAV.

## **5.10. Medbestemmelse i bedrifter**

Arbeidsmiljøet er en vesentlig del av menneskers livsmiljø. Piratpartiet ønsker mer bedriftsdemokrati for ansatte og andre interessenter. Vi er positive til ansattes medeierskap og medbestemmelse i private virksomheter.

## **5.11. Fagorganisering**

Piratpartiet støtter den frie organisasjonsretten, men også retten til å være uorganisert.

## **5.12. Pensjon**

Piratpartiet vil sørge for at uføre og pensjonister har en inntektsøkning som er lik eller høyere enn prisøkningen i landet. Videre vil vi fjerne frafallet i bruttotrygd for uføre som gifter seg eller blir samboer, da poenget med å bo sammen er å spare utgifter for å øke kjøpekraften.

### **Piratpartiet mener at:**

- Pensjonistene skal ha forhandlingsrett.
- Pensjoner og trygd skal KPI-reguleres, ingen underregulering.
- Samordning av pensjon for ektefeller og samboere må fjernes.
- Heve minstepensjon
- De som arbeider i offentlig sektor må få samme rett til å motta lønn for arbeid i tillegg til pensjon, som i privat sektor, uten at pensjonen skal bli avkortet.

- Innføre pensjonsopptjening fra første krone i privat sektor, og videreføre skjermingstillegg for uføre pensjonister.
- At Pensjonistforbundet skal få plass i Teknisk Beregningsutvalg (TBU) på vegne av pensjonistenes organisasjoner.
- Det skal etableres kvartalsvise møter mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen, der både pensjon og øvrige saker av interesse for pensjonistene kan løftes og drøftes.
- Opprette en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense på minst 60 prosent av medianinntekt, hvor første steg skal gjennomføres i 2021.

### **5.13. Globalisering**

Piratpartiet er for internasjonalt samarbeid mellom mennesker. Internett med sine ubegrensede muligheter blir her en viktig økonomisk faktor, som går langt utover nasjonal politikk. Globalisering skal tjene felles velferd for alle mennesker, og globalisering skal tjene mennesker ikke selskaper.

### **5.14. Økologi**

Vi i Piratpartiet går inn for en bærekraftig omgang med naturressurser. Vi skal bidra til at dette potensialet utnyttes med hensyn til natur og kultur, slik at innovasjoner og arbeidsplasser oppstår over hele landet.

#### **Piratpartiet vil:**

- Deler av det økonomiske utbyttet ved utnyttelse av naturressurser skal tilfalle samfunnet.
- Matvarer hører hjemme på bordet, ikke i søppelkasser. Vi ønsker å skape en retningslinje som fører til at foretak i matvare-industrien og -detaljhandelen gjøre varer, som ikke egner seg til salg men fremdeles er spiselig, tilgjengelige for allmennheten.

### **5.15. Forbrukervern**

Vi i Piratpartiet ønsker at produsenter og tjenestetilbydere forplikter seg til å på en lett forståelig måte informere forbrukeren om sine produkter og hvordan disse fremstilles. Mulighetene som nye medier her tilbyr, burde ikke bare brukes til reklame, men derimot også til slik informasjon. Bare informerte forbrukere kan bestemme fritt hvordan de skal bruke pengene sine og dermed også utøve direkte påvirkning på tilbyderne.

### **5.16. Menneskerettigheter for næringslivet**

Norsk næringsliv tjener på menneskerettighetsbrudd verden over. Dette går aller hardest utover utsatte mennesker i lav- og mellominntektsland. Myndighetene har til nå gjort lite for å forhindre dette, og har i stedet skjøvet ansvaret over på forbrukerne. Det er urettferdig! Norge må vedta en menneskerettighetslov for næringslivet. Denne må inkludere strenge sanksjoner for selskaper som bryter loven.

## 6. Klima og miljø

Piratpartiet er for en bærekraftig natur- og ressursforvaltning med vekt på rent vann og ren luft for alle samt et styrket vern av uberørt natur og artsmangfoldet.

Vi må bygge et bærekraftig samfunn som ikke bidrar til ødeleggelse av klima og miljø, et samfunn som tilpasser energi- og ressursforbruk til et akseptabelt nivå.

Det er ikke ansvarlig å eksperimentere med vårt og andre arters eksistensgrunnlag, og derfor legges føre-var prinsippet til grunn for all klima- og miljøpolitikk der ufullstendig kunnskap eller handlinger kan ha potensielle irreversible og/eller katastrofale konsekvenser. Samtidig må en tilstrebe å få mer kunnskap der vår viten er ufullstendig, og en korleksjon av planlegging og adferd må iverksettes basert på fakta og ny viten.

Det er godt dokumentert og vitenskapelig konsensus om at menneskelig aktivitet er i ferd med å føre til alvorlige miljø- og klimaendringer, dette må hensynstas og handles etter. Vitenskap og teknologi vil ikke nødvendigvis alene redde verden, og kan i noen tilfeller utgjøre en risiko for katastrofale konsekvenser. Samfunnet må redusere unødvendig forbruk og forsøpling, og arbeide for å utvide bruk av og forskning på fornybar energi.

En forutsetning for å følge føre-var-prinsippet og å leve i et bærekraftig samfunn er at økologiske og sosiale hensyn settes foran kommersielle interesser. Dagens økonomiske modell er i for stor grad styrt av et stadig økende forbruk, en situasjon som av fysiske årsaker ikke kan fortsette på lang sikt.

### **Piratpartiet vil:**

- Jobbe for å redusere blant annet CO<sub>2</sub>-utslipp i henhold til internasjonale forpliktelser og samarbeid.
- Igangsette tiltak for å gjøre gjenvinning og annen ressurs sparing til en arena for en økonomisk bærekraftig industri/næring.
- Innføre høyere avgifter på unødvendig emballasje i alle ledd.
- Satse på forskning på fornybare energikilder tilpasset norske forhold, samt bidra i internasjonal forskning på fusjon.
- Modernisere og bygge ut eksisterende vann-, vind-, og bølgekraftverk, m.m.
- Fjerne bompenger og innføre en ny universell beskatning som skal finansiere en bedre offentlig transport.
- Redusere avgifter på små energieffektive biler, og øke avgifter på store energi-ineffektive biler.
- Prioritere energieffektiviserende tiltak og overganger til miljøvennlig teknologi.
- Satse på en nasjonal utbygning av høyhastighetstog mellom de største norske byene.
- Kreve åpen og tilgjengelig informasjon om varedeklarasjoner og produksjonsmetoder slik at forurenserne skal betale og forbrukere kan ta velinformerte valg.
- Stille strenge krav til bruk av dyr til forskning, og forby bruk av dyr til kosmetiske eller underholdningsmessige formål (eksempelvis tyrefekting).
- Innføre spareincentiver for husstander som tar i bruk energieffektiviserende tiltak, bidrar til privat matproduksjon, avleverer mindre søppel, m.m.
- Vil forby tvangsavl og avl av hunderaser som lider av alvorlige helseplager.
- La lokalsamfunnene ha en større andel av inntektene fra energiressursene i egen kommune.

- Sikre hjemfallsrett på alle energiressurser for å sikre at disse blir tilhørende folket.

## 6.1. Støtting av FNs bærekraftsmål

Piratpartiet ønsker seg en bedre verden for alle, og vil jobbe for en politikk som sikrer alle et verdig liv. Piratpartiet støtter derfor også FNs bærekraftsmål.

## 7. Helse

Piratpartiet ønsker å jobbe for å styrke pasientene og helsearbeidernes rettigheter.

Det bør satses på forebygging og rehabilitering i samfunnet. Helsearbeidere må lokalt få mer faglig frihet og mindre administrativt stress. Sentralisering med dårligere pasientsikkerhet som konsekvens bør stanses.

Piratpartiet mener at helsevesenet i hovedsak er et offentlig ansvar. Der private aktører utfører et arbeid på vegne av offentlige ansvarshavende må det stilles strenge krav til produktkvalitet, intern og ekstern kontroll, personvern, og arbeiderrettigheter. Det må innføres et tak på inntjeningsgrad og lønnsnivå. Arbeidet med digitalisering og automatisering må intensiveres.

Vi anser universell tilgang til medisiner og medisinsk behandling som en menneskerett.

### Piratpartiet vil:

- Bevare lokale sykehus med akuttkirurgi og fødeavdelinger i hele landet.
- Sørge for at alvorlig syke mennesker får best mulig behandling og medisiner basert på faglige vurderinger.
- Forbedre varslervern til alle yrkesgrupper.
- Fjerne foretaksmodellen for sykehus og legge ned de regionale helseforetakene.
- Endre dagens utvikling, der utdaterte metoder for struktur og ledelse ødelegger arbeidsmiljø og behandlingskvalitet.
- Fristille medisinsk personale i større grad fra unødvendige administrative rutiner.
- Utrede behov og iverksette tiltak for nye IT-systemer i samråd med egne fagfolk over hele Norge der pasientsikkerhet, personvern, IT-sikkerhet, og effektiv drift må løses på en tilfredsstillende måte.
- Innføre moderne systemer for digitalisering og automatisering for effektiv drift.
- Sikre at nye og bedre behandlingsmetoder tas i bruk basert på faglige vurderinger.
- Redusere ventetid og helsekøer ved utbygging og forbedring av grunnkapasitet i helsesektoren, men også ved innkjøp av eksterne tjenester der både faglige og økonomiske argumenter peker i samme retning.
- Øke satsing på rehabilitering og habilitering.
- Bygge sentraliserte miljøer for spesialisthelsetjenester for behov som ikke har akutt prioritet.
- Fokusere på preventive helsetiltak for befolkningen for å redusere press på fremtidig behandlingskapasitet.
- Sørge for at eldre kan leve under verdige forhold i egne hjem og på helseinstitusjoner, derav at aktivering, frihet, og medbestemmelse blir en større del av hverdagen på eldreheim.
- Bevare ambulansetjenester og annen kriseberedskap over hele landet.

- Inkludere tannhelse som en del av øvrige offentlige helsetjenester.
- Innholdet i avtaler mellom legemiddelindustrien og offentlig helsesektor må åpne og tilgjengelige.
- Satse på forebyggende helse- og kostholdstiltak i barnehage og skole.
- Faglige vurderinger må ligge til grunn for vurderingene av hvor sykehusstilbudene skal ligge.
- Øremerke midler til å opprette og drifte stående MR-undersøkelse på Rikshospitalet i Oslo og på Haukeland i Bergen.
- Avskaffe NAV sin utredningsprosess under arbeidsavklaring og ordningen med arbeidsavklaringspenger (AAP), og overføre ansvar til helsetjenesten, for vi ønsker et nytt og mer medmenneskelig system.

## **7.1. Ruspolitikk**

Piratpartiet stiller seg positiv til å endre rusmiddelpolitikken fra justispolitisk til helsepolitisk, og derunder generell avkriminalisering av besittelse og bruk av brukerdoser. Piratpartiet ser på rusmisbruk og tilhørende psykiatriske problemer som en del av menneskers helhetlige helseproblemer. Vi vil jobbe for at det lovfestes rett til behandling på riktig nivå og til rett tid, og at offentlige behandlingstilbud bygges opp innen rus og psykiatri for å møte de reelle behovene. Psykisk helse må likestilles med somatisk helse, uten diskriminering.

## **7.2. Tannhelse**

Tannhelse må inn på lik linje med resten av kroppen i den offentlige egenandelsordningen. Dårlige tenner er i dag et fattigdomsproblem, og en ordning der tenner blir behandlet på lik linje med resten av kroppen vil avhjelpe dette.

## **7.3. Funksjonshemmede**

Piratpartiet støtter alle ordninger som er nødvendige for at våre innbyggere skal kunne leve et verdig liv, slik som nasjonal dør-til-dør-transport for funksjonshemmede.

Vi ønsker at lovproposisjonen om retten til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) skal være førende for tildelingen av dette, ikke en byråkratisk tidsgrense.

Piratpartiet mener at vi må lytte til dem som føler problemet med mobbing av funksjonshemmede på kroppen. Piratpartiet ønsker at grupper med ulike funksjonshemminger skal få en skolehverdag tilrettelagt sine særskilte behov. For å sikre at mobbing ikke er et problem må man sikre gode kunnskaper og toleranse i samfunnet. Vi tror mye av mobbingen generelt kommer av manglende toleranse for annerledeshet. Den toleransen og kjærligheten man ser hos små barn må dyrkes og støttes, slik at man ikke mister den på veien til voksenlivet.

### **Piratpartiet ønsker:**

- en full statlig finansiert BPA-ordning. Dette vil sikre at alle som fyller vilkårene for BPA, vil få muligheten til å nyttiggjøre seg ordningen, uavhengig av bostedskommune.



- å flytte BPA-ordningen ut av helse- og omsorgstjenesteloven og tilbake til sosialtjenesteloven innunder Arbeids- og sosialdepartementet, med åpning for samkoordinasjon med helsetjenesten der det er behov.

## **7.4. Synsrehabilitering**

Dessverre tar det alt for lang tid før hjelp i form av synsrehabilitering blir gitt og sannsynligvis skyldes dette at man ikke blir fanget opp av systemet. Årsakene til dette er sammensatt, men handler blant annet om kompetanse særlig i kommunen og et manglende nasjonalt synsregister.

Piratpartiet støtter tidlig innsats og økt kompetanse i kommunene og iverksetting av konkrete forbedringstiltak for eksempel i form av informasjonstiltak overfor fastlegene slik at disse selv har og kan videreformidle korrekt informasjon.

Det er viktig at blinde og svaksynte får nødvendig rehabilitering. Dette kan bidra til at blinde og svaksynte blir mer selvstendige og får økt livsutfoldelse.

Piratpartiet vil ha tilbud om tidlig testing i skolen av fysiske og psykiske plager som kan være til hinder for læring og utvikling.

## **7.5 Uføretrygd og AAP**

Piratpartiet vil jobbe for omstrukturering av prosessen for å innvilge uføretrygd, hvor legers vurdering er tilstrekkelig. Dette vil korte ned på behovet for AAP, og vil beskytte pasienter mot å bruke opp resterende fungeringsevne på utprøvingstiltak. Arbeidsutprøving må bli frivillig, og tilrettelagt på en slik måte at det ikke forverrer helse og fungering.

## **7.6. Barnevern**

Barnevernet skal deles slik at man får en kommunal forebyggings- og hjelpeenhet; mens omsorgsovertakelser og lignende overlates til statlig virksomhet.

Fylkesnemndene skal fjernes og barnevernssaker skal behandles i domstolsapparatet.

Kravene til sakkyndige og rapportene som skrives, skal strammes inn.

## **7.7. Omskjæring**

Piratpartiet slutter opp om anbefalingen til Europarådet og de nordiske barneombud sin felles uttalelse, og ønsker å arbeide for en kjønnsnøytral lovgivning, hvor omskjæring kun kan utføres hvis en person som har nådd den alder og modenhet som kreves for å forstå nødvendig medisinsk informasjon, velger å samtykke til inngrepet uten utilbørlig press.